

Verzekeren in het donker

Auteur(s):

Keuzenkamp, H.A.

Verschenen in:

ESB, 84e jaargang, nr. 4193, pagina D28, 11 maart 1999

Rubriek:

Dossier Nieuwe risico's

Trefwoord(en):

Risico's lijken groter en enger naarmate ze slechter begrepen worden. Neem de ziekte van Creutzfeld-Jakob, die misschien verband houdt met de gekke koeienziekte. Misschien - een sluitend bewijs is er immers nog niet. Creutzfeld-Jakob is erg vervelend is voor wie eraan leidt, maar het aantal getroffen mensen is gering. Toch was de commotie een paar jaar geleden voldoende om een miljarden kostende operatie in gang te zetten, waarbij een groot deel van de Britse veestapel werd afgemaakt. Ondertussen maken welbegrepen aandoeningen, zoals infectie met salmonella door het eten van kip of eieren, dagelijks slachtoffers zonder dat consumenten of beleidsmakers er wakker van liggen ¹. Het is niet gemakkelijk om op verstandige wijze met onbegrepen risico's om te gaan.

De 'nieuwe risico's', waarvan in dit dossier sprake is, behoren bij uitstek tot die duistere categorie. De oorzaak is vaak slecht traceerbaar, omdat deze gewoonweg onbekend is, of omdat er een kansproces aan ten grondslag ligt. De kansverdeling is moeilijk vast te stellen, omdat het kansproces schimmig is of de frequentie zo gering is dat er geen empirische basis voor een kansverdeling is. Partijen, die in beginsel bereid zijn elkaars risico te dragen, zien daardoor geen mogelijkheid om een gelijkgestemde kansinschatting te maken. De voorwaarde voor verzekeren vervalt daarmee. Als de gevolgen van de risico's beperkt zijn, geeft dat niet. Een beetje pech op zijn tijd is heel gezond en houdt het leven uitdagend. De problemen ontstaan bij risico's die slecht begrepen zijn maar grote gevolgen kunnen hebben. Burgers zijn er benauwd voor, verzekeraars willen hun handen er niet aan branden en beleidsmakers weten niet wat hun publieke taak is. De nieuwe risico's lenen zich daardoor goed voor een spelletje zwarte pietten, of, zoals de gekke koeienziekte laat zien, verspillend beleid.

Nieuwe risico's worden om drie redenen belangrijker. Ten eerste zijn er (bio)technologische ontwikkelingen, waarvan de gevolgen steeds minder te overzien zijn. De nieuwigheid hiervan is overigens betwistbaar. De griep, een biotechnologische innovatie van Europese kolonisten in het pas ontdekte Amerika van enkele eeuwen geleden, was pech voor de Indianen, die er massaal aan ten prooi vielen. Het risico van genetisch gemodificeerde eigenheimers zal toch niet veel dramatischer zijn.

Een tweede reden is dat er steeds meer op het spel staat. De waarde van een mensenleven is tegenwoordig hoger dan in de tijd der Mohikanen. En de materiële schade van een kernramp is nauwelijks te overzien. Verzekeraars sluiten daardoor extreme risico's vaak uit, terwijl de klant zich juist daartegen wil indekken. Als verzekeraars dan niet thuis geven zullen klanten geneigd zijn hun de rug toe te keren. Alleen al vanwege het imago worden verzekeraars steeds meer gedwongen in risico's te delen die ze eigenlijk niet verzekeren willen.

De belangrijkste reden voor de opkomst van nieuwe risico's is echter maatschappelijk. Vroeger waren risico's de zaak van kleine gemeenschappen, die er onderling (vaak via familie, kerk of dorpsgemeenschap) zorg voor draagden. Vandaag zijn lokale gemeenschappen minder hecht, terwijl de mondiale vervlechting groeit. Risico's verspreiden zich feitelijk sneller over grote gemeenschappen, maar ook de risicoperceptie wordt veel groter. Een verontrustend artikel over een onbekende hersenaandoening in het artsblad *The Lancet* leidt nog dezelfde dag tot krantenkoppen in de *New York Times*, de volgende dag in de *Volkskrant* en op de aansluitende avond worden in 'Het oog op morgen' de eerste kamervragen aangekondigd. Nieuwe risico's zitten in belangrijke mate tussen de oren.

Toch kunnen ze niet met schouderophalen worden afgedaan. Verzekeraars moeten er aan geloven, gewoonweg omdat de consument dat eist. Innovatieve verzekeraars zullen proberen om onbegrepen risico's beter in kaart te krijgen en te beheersen. Dat biedt perspectieven voor ondernemerschap. Maar sommige risico's blijven verscholen in het donker. Daar zullen zowel verzekeraars, beleidsmakers als consumenten geregeld hun neus stoten. Het versterken van prikkels om meer dan een bloedneus te voorkomen, bijvoorbeeld met betere aansprakelijkheidwetgeving (ook in de landbouw, waar nu een uitzonderingspositie geldt) kan helpen de schemerzone te verkleinen. Daarnaast biedt financiële innovatie perspectief (nieuwe vormen van schadeverzekering, verzekeren via de kapitaalmarkt).

Het grootste risico voor de verzekeringsbranche is natuurlijk dat er geen nieuwe risico's meer bij komen. Want in een uitgekristalliseerde, transparante markt is het slecht zakendoen.

ESB-Dossier: Nieuwe risico's

T. de Bruin, [De nieuwe risicomaatschappij](#)

A. Heertje, [Nieuwe risico's, een publiek-privaat probleem](#)

Risico's

L. Reijnders, [De anatomie van nieuwe risico's](#)

A. Tukker, [Nieuwe risico's een nieuw beoordelingskader?](#)

S.M. de Bruyn, [De anomalie van milieurisico's](#)

De maatschappij

P. Schnabel, [Over het verlangen naar zekerheid en de noodzaak van het vertrouwen](#)

G. Antonides, [Lage en hoge risico's](#)

De markt

P.H.M. Kuys, [Marktconforme oplossingen](#)

M.A.J. Theebe, [Een verzekeringsrevolutie](#)

Het recht

M.G. Faure, [Op de glijdende schaal van verzekerbare en onverzekerbare risico's](#)

R.J. van den Bergh, [Op de glijdende schaal van commerciële belangen en maatschappelijke welvaart](#)

Epiloog

H.A. Keuzenkamp, Verzekeren in het donker

¹ Zie R. van den Bergh, [Gekke regelgeving](#), *ESB*, 1 januari 1997, blz. 3